

Tilknytningsteori.
Dagplejen Billund Kommune.

I Dagplejen i Billund Kommune har vi fokus på, hvordan nærhed og tryghed påvirker kvaliteten af relationer. Tilknytningsteorien beskriver forholdet mellem barnet og dets omsorgsgivere. I teoriens oprindelige form, var det tilknytningen mellem mor og barn, der var i fokus. Det er nu bevist, at barnet kan have flere tilknytningspersoner, der ikke indbyrdes er udskiftelige, men indgår i et tilknytningshierarki. Ifølge Jude Cassidy er antallet af tilknytningspersoner ikke begrænset, men inddelt i hierarkier. En vigtig pointe er desuden, at selvom et barn har adskillige tilknytningspersoner, er disse ikke indbyrdes udskiftelige, men indgår netop i et tilknytningshierarki.¹

Det er her, I som Dagplejere får en vigtig betydning. Når barnets tilknytningsbehov er dækket, har barnet forudsætning for at være nysgerrigt og undersøgende.

Ifølge Ainsworth er det følgende elementer, der er afgørende for, om I som Dagplejere bliver en god tilknytningsperson til barnet:

1. Hvor meget tid tilknytningspersonen bruger på omsorg for barnet.
2. Kvaliteten af den omsorg, der ydes (Lydhørhed, accept, samarbejde og psykisk tilgængelighed)
3. Hvor stor emotionel investering i barnet, de voksne hver især foretager.
4. Sociale koder. Hvor god den voksne er til at formidle de uskrevne regler, der er i de sociale relationer og samværet med hinanden.

5. Omsorgspersonens gentagne tilstedeværelse over tid i barnets liv.

En sikker tilknytningsadfærd vil vise sig, som et stabilt mønster i barnets adfærd og vil være et produkt af omsorgsgivernes relation til barnet. Barnet vil søge "en sikker base", hvorfra det nysgerrigt vil undersøge omverdenen.

I vil opleve, at når barnet har en sikker tilknytning til jer, vil barnet forlade jer, og vende tilbage med jævne mellemrum. Efterhånden som barnet bliver ældre, vil I opleve at barnet ikke altid fysisk vender tilbage, men kan have brug for et blik eller gestik og mimik der bekræfter barnet i, at I stadig er der, hvis det får brug for det. Ligeledes vil barnet søge jer, for at få et kram eller bare putte i en tryk favn.

I vil også opleve, at barnet reagerer på kontakt til jer og andre, og at de har mod på gentagne gange at forsøge sig med at prøve nyt, og etablerer kontakt til andre.

Den måde et barn knytter sig til sine omsorgspersoner på, danner et indre mønster for, hvordan barnet i fremtiden vil søge nærhed og kontakt til andre.

Barnet vil få nogle indre arbejdsmodeller for, hvordan man er sammen med andre. Er de voksne omkring barnet tilgængelige og opmærksomme, eller har barnet gentagne gange oplevet afvisning fra omsorgspersoner. Det vil have en betydning for, hvordan barnet vil reagerer i kontakten til jer.

¹ Hansen, pp. 14, 2015

Disse indre arbejdsmodeller er ikke lette at ændre, det vil dog kunne ske, hvis der kommer andre erfaringer med omsorg og relationer gennem en længere periode.

Nedenfor kan I læse, om de forskellige tilknytningsmønstre barnet kan udvikle, alt efter hvilken knytning det har udviklet i samværet med dets omsorgspersoner.

Tilknytning og tilknytningsforstyrrelser

1. Det trygt tilknyttede barn
 - Tillid til den primære voksen
 - Fri til at udforske verden
2. Det utrygt klyngende tilknyttede barn
 - Usikker på trygheden
 - Adskillelsesangst
 - Har ikke mod på at udforske verden
3. Det utrygt afvisende barn
 - Mistet tilliden og troen på omverdenen
 - Forventer at blive afvist
 - Emotionelt selvstændig
 - Negative ”indre arbejdsmodeller”
4. Det ambivalente tilknyttede barn
 - Svært ved at mestre stress
 - Rolle ombytning (mor-barn)
 - Straffeadfærd
5. Det desorganiserede tilknyttede barn
 - Mangler tillid til voksne

- Utryghed i relationer

Når I har børn, der har en tryk tilknytningsmønster, vil I opleve børn, der mestrer følgende:

- Barnet har en naturlig kontakt til nye og kendte voksne.
- Vil gerne prøve nye ting.
- Leger rolle og regellege, relateret til voksen verdenen.
- Føler sig tryk i en uvant situation.²

Et trygt tilknyttedes barn oplever verden, som et trygt sted at være og kan ved utryghed reguleres til ro. Barnet udvikler bl.a god selvkontrol og selvregulering og opnår en god forståelse for andre i sociale sammenhænge.

Som dagplejer skal du sikre en tilpas involveret tilbagemelding når barnet inviterer til voksenkontakt. Det er vigtigt at barnet oplever en fortsat høj grad af nærvær, hvis det skal forsætte den trykke tilknytning til andre end primæromsorgspersonen. At det til enhver tid får en tilbagemelding på, at ”jeg ser dig” og det er helt ok at du er i gang med at udforske verdenen.

Når I har børn der har en utryk klyngende tilknytning, vil I opleve børn der:

- Der klynger sig til jer fysisk
- Der ikke tager øjenkontakt
- Der græder, hvis I fjerner jer

Et utrygt klyngende tilknyttet barn oplever ikke verden, som et trygt sted at være. Barnet oplever ikke positive følelser i samspil

² Bowlby - pp. 2

med voksne og derfor søger barnet ikke øjenkontakt eller inviterer til samspil, men klynger sig i stedet fysisk til den voksne.

Et utrygt klyngende tilknyttet barn, må aldrig føle sig forladt. Du skal være omkring det hele tiden og fortælle hvor du er. Undgå så vidt muligt at gå fra barnet, og udtænkt kreative løsninger, så barnet perioden kan være med dig hele tiden. Du skal arbejde målrettet med at lære barnet at dets initiativer til samspil besvares. Det er vigtigt at dagplejeren sætter ord på de ting, der fanger barnets, selv spæde interesse. Hvis barnet har svært ved at tage øjenkontakt, er det vigtigt at invitere til dette. Men aldrig insistere.

Når I har børn, der har en utrygt afvisende tilknytning, vil I opleve et barn der:

- Kan virke tryk i første omgang
- Virker frygtløs
- Ikke tager kontakt til voksne
- Ikke kan regulere sig og mangler selvkontrol

Et utrygt afvisende tilknyttet barn, har ikke positive erfaringer med at inviterer voksne til samspil. Barnet vil ofte have oplevet at dets invitationer er afvist eller overset, og derfor har det ikke positive følelser omkring dette og forsøger at undgå det.

Som dagplejer må du arbejde på at lære barnet at det føles godt at være i samspil med andre. Derfor skal du hele tiden i tale sætte barnets initiativer og spejle barnets spændingstilstand ved fx ved at sige "det ser sjovt ud" eller "du er ked af det, kan jeg se".

Når I har børn, der har en ambivalent tilknytning, vil I opleve et barn der:

- Ofte afbryder en god kontakt
- Ødelægger aktiviteter efter kort tid

Et ambivalent tilknyttet barn har ofte haft en god og stabil tilknytning, som af forskellige årsager er blevet afbrudt. Derfor har det udviklet ambivalens, som en strategi for at passe på sig selv.

Som dagplejer, skal du arbejde på at få genoprettet barnets tillid til at det kan betale sig at invitere voksne til samspil og at de voksne er stabile. Derfor er det vigtigt at blive i samspillet, selvom barnet udviser en adfærd, som forsøger at ødelægge dette.

Når I har børn der har en desorganiseret tilknytning, vil I opleve børn der:

- Udviser stor utryghed i relationer
- Ofte angriber fysisk eller psykisk
- Kan virke forvirrede og skræmte

Et desorganiseret tilknyttet barn har lært at en relation er utrygskabende og har udviklet en strategi om at angribe de, som forsøger at skabe en relation. Denne adfærd viser barnet ofte ved at være udadreagerende eller destruktiv.

Som dagplejer skal der arbejdes intenst med at skabe mange gode og trygge oplevelser i relationen, men der vil ofte være behov for mere. Et barn med en desorganiseret tilknytning vil

ofte være behandlingskrævende og der vil være brug for en tværfaglig specialiseret indsats.

I Dagplejen i Billund kommune, arbejdes der målrettet med tilknytning. Vi ønsker at optimere barnets tilknytningsmønstre til dagplejeren og være med til at skabe gode og positive forventninger, til at indgå i relation med andre mennesker. At skabe et godt fundament.

Som dagplejer skal I være ekstra opmærksom på tilknytningen ved indkøring af nye børn, og når I har børn i gæstedagpleje.

I skal se det enkelte barn. Der vil være stor forskel på, hvornår det enkelte barn er klar til at begynde at bevæge sig væk fra jer og nysgerrigt udforske verden omkring det. Barnet vil i en indkøring have brug for, at I en periode bliver i hjemmet.

Når I er i hjemmet, legestuen eller andre steder, har barnet ofte brug for, at I opholder jer på gulvet ved børnene, og når barnet er klar, vil det begynde at bevæge sig væk fra jer.

Der kan ikke gives retningslinjer for, hvor lang indkøringsperiode det enkelte barn har brug for, inden det har udviklet en sikker tilknytning til jer som omsorgspersoner. I skal observere barnets tilknytningsmønstre, og ud fra det vurdere, hvordan I skal indgå i relationen.

De første 14 dage efter et barn er startet i dagplejen skal I blive i hjemmet. I kan evt. gå i haven eller gå en lille tur i nærområdet. I skal ikke deltage i aktiviteter eller besøg udenfor hjemmet, og I skal ikke have andre på besøg. De 14 dage skal I bruge til at

observere barnets tegn på tilknytningsmønstre og derefter kontakter I pædagogen og sammen laver I en plan for, hvornår det er tiden til at bevæge sig ud fra dagplejehjemmet og møde andre børn og voksne.

Litteraturliste:

Det ved vi om, Betydning af voksen-barn-kommunikation

Ole Henrik Hansen og Thomas Nordahl Dafolo 2015.

Pædagogik – introduktion til pædagogens grundfaglighed.

4.5 Tilknytningsteori. Broberg 2008. Systime.

Udviklende øjeblikke – tilknytning og udvikling i pædagogisk arbejde. Rikke yde Tordrup. Akademisk forlag

Artikel: John Bowlby – tilknytningsforstyrrelser.

Munkholm, kursus og projektcenter

Revideret august 2019.